

نگاهی اجمالی به برخی از ابزارهای تبلیغ

مقدمه

ابزار تبلیغ یکی از ارکان مهم پیام گذاری است که امر تبلیغ بدون آن سامان نمی یابد و توجه بدان یکی از رمزهای موفقیت مبلغان دینی است. امروزه از جمله ضروری ترین وظایف مدیران تبلیغاتی، شناخت انواع ابزارهای تبلیغی، کاربری آنها و نحوه تاثیر گذاری این ابزارها بر مخاطبان است.

تعریف

ابزارهای تبلیغ وسایل یا وسائلی هستند که پیام رسان، پیام خویش را به وسیله آنها به پیام گیرنده منتقل می کند تا وی را به پذیرش محتوای پیام وا دارد.

اهمیت ابزارهای تبلیغ

درباره ضرورت و اهمیت ابزار صحیح تبلیغ توجه به چند نکته مهم ضروری است:

۱. امروزه دشمنان دین و بشریت، با وسایل مدرن و به طور غیر مستقیم به جنگ با ارزش های الهی برخاسته اند. این می طلبد که مبلغان دینی در حد توانمان از همان وسایل استفاده کنند و به تبلیغ دین و گسترش آن بپردازند. قرآن کریم می فرماید: ﴿فَمَنْ أَغْنَىٰ عَنْكَ غَلَبُ الَّذِينَ ظَلَمُوا﴾

هر کس به شما تجاوز کرد، همانند آن بر او تعدی کنید!

۲. اگر مبلغین در تبلیغات دینی علاوه بر ابزارهای سنتی از ابزارهای جدید و مناسب هم استفاده کنند، عرصه را بر دشمن تنگ نموده، پا توکل به خدا حتماً پیروز خواهند شد، ولی اگر صحنه را خالی بگذارند دشمن موفق خواهد شد.

قرآن کریم در این زمینه می فرماید: ﴿وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَالنَّصْرُ لِلَّهِ﴾ مؤمنین!

و سست نشوید! و غمگین نگردید! و شما برترید اگر ایمان داشته باشید!

۳. در اهمیت ابزار تبلیغ همین بس که خداوند متعال به دو وسیله مهم آن:

یعنی «قلم» و «نوشته» سوگند یاد کرده و فرموده است: ﴿إِنَّا وَفَّغْنَاهُ مَا يَسْطُرُونَ﴾

نه، سوگند به قلم و آنچه می نویسد. رسول اکرم ﷺ نیز مدافع علما را از خون شهیدان برتر دانسته است. ۶ زیرا این قلم ها هستند که شهید پرورند.

تناسب ابزارهای تبلیغ

مناسب بودن ابزار پیام با روحیات مخاطب و شرایط زمانی و مکانی، یکی از اصول مهم انتخاب ابزار است، بنابراین توجه به این نکات مهم لازم است:

۱. در به کار گیری ابزار تبلیغ، روحیات و آداب و رسوم مشیت پیام گیرندگان را باید در نظر گرفت، به عنوان مثال در یک انجمن ادبی، بیشتر از شعر و نکات جالب ادبی استفاده کنید.

۲. ابزارهای تبلیغی باید با میزان استعداد، درک و نیاز مخاطبان، هماهنگ باشد.

۳. مخاطبان پیشتر از ابزارهای تبلیغی جدید لذت می برند و کارایی آن برای مبلغ بیشتر است. در مقابل ممکن است تپت به ابزارهای کهنه و تکراری اظهار بی میلی کنند.

انواع ابزارهای تبلیغ

در عصر حاضر که آن را عصر انفجار اطلاعات نامیده اند، ابزارهای مثبت و منفی فراوانی از سوی مراکز تبلیغی جهانی به کار گرفته شده است. اهمیت جایگاه این ابزارها در تسخیر اذهان، می طلبد که ما با آنها تا حدودی آشنا شویم و خودمان را به آنها مجهز و آماده کنیم جهت مقابله با جبهه مخالف و آنهایی که به مقابله ما می آیند. ابزارهای تبلیغی را در قالب یک مدل می توان چنین بیان نمود:

۱. تبلیغ از طریق کتاب

به مجموعه نوشته شده کتاب گفته می شود. و نیز نوشته، اوراق چاپ شده مجلد، را کتاب گویند. کتاب خوب، عنصری با ارزش و مهم در عرصه فرهنگ است و خداوند متعال درباره اهمیت آن فرموده است: ﴿إِنَّا وَفَّغْنَاهُ مَا يَسْطُرُونَ﴾. سوگند به قلم و آنچه می نویسد.

حضرت رسول اکرم ﷺ می فرماید: کسی که علمی یا حدیثی را از من به رشته تحریر در آورد تا هنگامی که آن دانش بساقی است برای او پاداش (یک) خواهند نوشت. همچنین آن حضرت می فرماید: علم را با نوشتن به زنجیر بکشید.

نقش کتاب در تکامل جامعه

کتاب خوب یکی از بهترین ابزارها برای تکامل بشر است؛ چرا که می تواند دروازه ای از جهان گشوده دانش و معرفت را به روی انسان بگشاید و جوامع را با دستاوردهای انسانی و معارف الهی آشنا سازد.

نقش کتاب در پاسداری از مرزهای عقیده

در عصر حاضر که عصر نهاجم فرهنگی دشمن است، بخشی از تلاش های گسترده بیگانگان برای مقابله جدی با اسلام، معطوف نگارش کتاب های خاصی است که طی آن به ایراد شبه و خدشه دار ساختن اعتقادات مذهبی می پردازند.

از این رو بر متولیان فرهنگی است که در راه مبارزه با این آثار، به وسیله نشر کتاب و راه های دیگر به شبهه ها پاسخ قانع کننده و منطقی بدهند.

امام علی علیه السلام: کسی که با کتاب ها خود را آرازش دهد، هیچ آرامشی را از دست ندهد. و نیز می فرماید: کتاب ها، بوستان های دانشمندانند.

نشر کتاب و مجله و روزنامه دیواری، و تأسیس کتابخانه، از بهترین روش های تبلیغ است، از این طریق می توان تجارب گذشته ها را به نسل های آینده منتقل

ساخت، همچنین علوم و اطلاعات گوناگونی را از این طریق در اختیار همگان قرار داد، و رشد فرهنگی به توده‌های جامعه بخشیده، و سعادت و خوشبختی آنان را تأمین کرد.^{۱۹}

چاپ کتاب و نشریه، در فعالیت‌های مسیحیت یکی از عمده‌ترین ابزارهای تبلیغی است که با پرتیراژترین نشریات جهان رقابت می‌کند. استاد قرآنی در این باره می‌گوید:

امروزه یکی از مهمترین وسایل مورد استفاده جهان‌خواران بی‌دین، ابزار تبلیغ است. با استفاده از وسایل مدرن تبلیغی، ناممکن‌ها را ممکن می‌سازند و حکومت‌ها را ساقط می‌کنند.

امروزه استکبار جهانی، با تهیه و نشر کتاب‌های تحریف شده، که نمونه‌ای کوچک‌تری از آن در ایام حج روشن می‌شود، اهداف شومش را دنبال می‌کند.

۲. ابزار سمعی بصری

استفاده از وسائل سمعی و بصری یکی از مهم‌ترین و بهترین و یکی از تأثیرگذارترین راه‌های تبلیغ در عصر حاضر است.

دانشمندان با مطالعات خود دریافته‌اند که ۷۵ درصد آموزش از این راه انجام می‌گیرد. امروزه تمام ادیان و تمام دستگاه‌های تبلیغاتی از این وسائل بسیار مؤثر پیش از سایر راه‌ها استفاده می‌کنند. مردم و به ویژه نوجوانان از این راه بهتر مطالب و حقایق را می‌فهمند و دریافت می‌دارند. قرآن کریم قرن‌ها قبل از (دکارت) و سایر دانشمندان ارزیابی منطقی ذهنی را کنار گذاشته و روش مشاهده را بکار برده و پیش‌را به تفکر و اندیشه و مشاهده واقعیات طبیعت و آفرینش واداشته است.^{۲۰}

(قُلْ لَنُظَرَّ مَاذَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) "گو: نگاه کنید چه چیز (از آیات خدا و نشانه‌های توحیدش) در آسمان‌ها و زمین است."^{۲۱}

(فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مَخْلُوقًا) آدمی باید بنگرد که از چه آفریده شده است. (قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلَ).

به عاقبت و سرانجام زندگی پیشینیان نظر افکنید. بدیهی است که مسافرت به تمام نقاط طبیعت و مشاهده تمام اسرار آفرینش و آثار پروردگار برای همه مقدور نیست. ولی امروزه وسائل سمعی و بصری راه را برای مشاهده قسمت‌های مختلف طبیعت و راز آفرینش انسان و جهان و سرگذشت و آثار پیشینیان آسان ساخته و کاوشگران می‌توانند از نقاط مختلف

فیلم‌ها و اسلایدهای سالمی تهیه کرده در معرض استفاده و مشاهده دیگران قرار دهند.

تبلیغ با این ابزار، تبلیغی بدون صدا است و تصویرها اگر خوب و هنرمندانه ارائه شوند مخاطبان زیادی را به خود جذب کرده، با کمترین هزینه، بیشترین پیام را به بینندگان القا می‌کند.

۳. قلم و نگارش

(ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ) "سوگند به قلم و آنچه بدان می‌نویسند."

رسول خدا ﷺ می‌فرماید: «قَبِلْتُوُا الْعِلْمَ بِمَا لِكِتَابِهِ» علوم گوناگونی را به وسیله قلم و نشر و انتشار زنجیر نموده و حفظ کنید. از این حدیث ارزش انتشارات و قلم‌روشن می‌شود، که بدون آن علوم اشخاص فاضل با مرگ آنان ضایع می‌گردد، ولی آثار قلمی آنان باعث اتصال معلومات گذشته به آیندگان گردیده، و روشنایی نسل‌های آینده را فراهم می‌نماید. بر این اساس قرآن مجید کتابت را محترم دانسته، و به عظمت آن سوگند یاد می‌کند، و پروردگار عالم نخستین آباتی را که بر قلب مبارک و مقدس رسول اکرم ﷺ نازل شده در کنار توحید و آفریدگار جهان، از علم و قلم ذکری به میان آورده. بدین وسیله نشان می‌دهد که اساس اسلام محمّدی ﷺ بر توحید و علم و قلم استوار است، و کسی که فاقد یکی از آنها باشد، ایمان و اسلام خداپسند را ندارد.^{۲۲}

در اسلام از ابزار نامه و پیام جهت ابلاغ رسالت به طور گسترده‌ای استفاده شده است، یکی از مهم‌ترین شیوه‌های تبلیغی پیامبر اکرم ﷺ پس از تحکیم پایه‌های حاکمیت در مکه و فروکش کردن درگیری‌ها و تثبیت وضع اسلام و مسلمین، ارسال نامه‌های مستقیم به اطراف و اکناف جهان و نقاط درون مرزی و بیرون مرزی به شمار می‌رفت.

حضرت علی علیه السلام می‌فرماید: عقل‌های فضیلت مندان، در نوک قلم‌های آنهاست. و نیز فرمودند: خط، زبان دست است.^{۲۳}

نویسنده مذهبی نیز با استفاده از تحقیقات و پژوهش‌های گذشتگان و مطالعه علوم روز حقایق دین را با بیان و استدلال بهتری به زبان روز برای مردم به‌رشته تحریر در می‌آورد و در معرض استفاده همگان قرار می‌دهد.

بعضی از دانشمندان گفته‌اند:

بیان دو گونه است: بیان زبان، و بیان قلم، بیان زبان با گذشت زمان و ایام کهنه می‌شود و از بین می‌رود، ولی بیان قلم‌ها تا ابد باقی است. و نیز گفته‌اند: پایه امور

دین و دنیا بر دو چیز است: قلم و شمشیر، و شمشیر زیر پوشش قلم قرار دارد.^{۲۴}

۴. ورزش

نیروهای جوان جامعه، شدیداً به ورزش گرایش دارند. مبلغ می‌تواند با تشکیل و یا ترغیب به تأسیس تیم‌های مختلف ورزشی برای هر دو قشر البته با استفاده از مربی خودشان اقدام کند، مبلغ می‌تواند بین گروه‌های مختلفی که وابسته به مساجد هستند، یا دانشجویان خوابگاه‌های مختلف یا جوانان محله، مسابقاتی داشته باشند، یا حضور امام جماعت‌ها و مدیران مدارس دینی و دولتی، و یا بیان لزوم تقویت روح به همراه جسم، به تبلیغ و هدایت پرداخته، آنها را به سمت و سوی روحانیت و مساجد^{۲۵} بکشاند. چون عقل سالم در بدن سالم است.

زنیرو بود مرد را راستی

زستی کزای آید و کاستی (سعدی)

پی‌نوشت‌ها:

۱. پژوهشی در تبلیغ، ص ۲۹۷.
۲. تبلیغ دین از منظر دین، ص ۱۸۶.
۳. بقره: ۱۹۴.
۴. آل عمران: ۱۳۹.
۵. قلعه: ۱.
۶. بحارالانوار، ج ۲، ص ۱۶.
۷. همان، ص ۱۸۸.
۸. لسان العرب، ابن منظور، ج ۱، ص ۴۹۸.
۹. قلم: ۱.
۱۰. کز العمال، ج ۲۸۹۵۱ به نقل از تبلیغ دین، ص ۱۹۳.
۱۱. منتخب میزان، الحکمه، ص ۲۸۳.
۱۲. شیوه‌های تعلیم و تبلیغ، ص ۲۵۱.
۱۳. یونس: ۱۰۱.
۱۴. طارق: ۵.
۱۵. روم: ۲۲.
۱۶. قلم: ۱.
۱۷. تحف العقول ص ۲۵، به نقل از شیوه‌های تعلیم و تبلیغ، ص ۲۵۱.
۱۸. علق: ۵.
۱۹. همان، ص ۲۵۱.
۲۰. تبلیغ بر پایه قرآن، ص ۲۷۵.
۲۱. تفسیر نمونه، ص ۳۷۴، ج ۲۰.
۲۲. ۱۳۸۱ش، انتشارات دارالکتب الاسلامیه، تهران.
۲۳. ر. ک: جزوه روش تبلیغ، بهسازی، ص ۹۰.